

SDP:n viisi keinoa ammattillisen koulutuksen kehittämiseksi

Johdanto

Ammatillisessa koulutuksessa on tehty valtavia muutoksia viimeisen kymmenen vuoden aikana. Vaikka monessa asiassa on edistytty, muutostahti on ollut rivakka ja osa muutoksista on aiheuttanut myös haittavaikutuksia. On myös käynyt ilmeiseksi, että kaksi peräkkäin tehtyä suurinta uudistusta eli ammatillisen koulutuksen reformi ja oppivelvollisuuden laajennus ovat keskenään eriparisia. Ammatillisen koulutuksen reformin keskeinen tavoite oli muuttaa ammatillinen koulutus osaamisperusteiseksi ja asiakaslähtöiseksi kokonaisuudeksi ja tehostaa sitä. Oppivelvollisuuden laajentamisen keskeinen tavoite oli nostaa koulutus- ja osaamistasoa sekä edistää koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Oppivelvollisuuden laajentaminen on jo nyt osoittautunut onnistuneeksi uudistukseksi, yhä harvempi nuori tippuu pois koulupolulta.

Ajankohtaisessa julkisessa keskustelussa on esitetty huolestuttavaa kritiikkiä opiskelijoiden riittämättömistä työelämätaidoista, opetuksen puutteesta, ammattiosaamisesta sekä erityisesti kaikkiin ammatillisiin tutkintoihin sisältyvien yhteisten tutkinnon osien eli YTO:jen opetuksen laadusta ja määrästä. Ammatillisen koulutuksen kehittämistä on syytä jatkaa, jotta järjestelmä vastaisi tehokkaammin työelämän alati kasvaviin tiedollisiin ja taidollisiin vaatimuksiin ja huomioisi nykyistä paremmin eri kohderyhmien ja yksilöiden tarpeet.

SDP esittää viittä konkreettista keinoa, joilla ammatillista koulutusta voidaan kehittää ja vastata tunnistettuihin haasteisiin. Samalla tiedostamme, että nämä eivät ratkaise kaikkia haasteita, mutta ovat isoja askeleita kohti parempaa ammatillista koulutusta.

SDP:n kehittämis ehdotukset

1. Oppivelvollisille 1+2 vuoden malli ammatilliseen perustutkintokoulutukseen

Tällä hetkellä ammatilliseen koulutukseen suuntautuvien oppivelvollisten on yhteishaussa valittava yksi 42:sta eri ammatillisesta perustutkinnosta. SDP ehdottaa, että hakuprosessia yksinkertaistetaan ohjaamalla oppivelvolliset hakeutumaan nykyistä laaja-alaisempiin ammatillisiin opintoihin (esim. tekniikka, sote, liiketalous). Uudistuksen tavoitteena on paitsi parantaa läpäisyä, vähentää keskeyttämisiä ja ehkäistä vääriä alavalintoja, myös vahvistaa ammatillisen koulutuksen sivistystehtävää ja taata, että kaikki nuoret saavat riittävät valmiudet osallistua täysipainoisesti yhteiskuntaan, työelämään ja jatkokoulutukseen. Uudistus ei vähennä ammatillisten opintojen määrää.

Ensimmäiseen opiskeluvuoteen sisältyisi yhteisiä tutkinnon osia eli YTO -opintoja, alan yhteisiä ammattiopintoja ja muita työelämässä tarvittavia taitoja sekä yksilöllistä ja yhteisöllistä tukea. Ensimmäisen vuoden jälkeen keskityttäisiin enemmän syventäviin tutkintokohtaisiin ammattiopintoihin ja työssäoppimiseen.

Uudistus voidaan toteuttaa ensin kokeiluna.

2. Erotetaan oppivelvollisten ja aikuisten ammatillinen koulutus toisistaan sekä tavoitteiden että rahoituksen osalta

Erottamalla oppivelvollisten ja aikuisten koulutus rahoitusten ja tavoitteiden osalta toisistaan voidaan huomioida paremmin molempien koulutusryhmien tavoitteet ja erityispiirteet. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että oppivelvollisten koulutukseen ja aikuisten koulutukseen rahoitus myönnetään valtion talousarviosta eri momenteilta.

Samalla on huomioitava oppivelvollisten 1+2-malli rahoituksessa ja tavoitteissa. Ammatillisessa koulutuksessa tulisi kouluttaa oppivelvollisten lisäksi etenkin aikuisia, joilla ei ole toisen asteen tutkintoa ja riittäviä perustaitoja. Tähän voidaan ohjata rahoitusmallin avulla. Jatkossakin ilman toisen asteen tutkintoa olevilla tavoitteena on suorittaa koko tutkinto.

3. Otetaan käyttöön kuntouttava opetus lukio- ja ammatillisen koulutuksen rinnalle

Nykyinen tutkintoon valmentava koulutus (TUVA) ei pysty vastaamaan kaikkien sinne hakeutuvien nuorten tarpeisiin. Tästä syystä tarvitaan uusi kuntouttavan opetuksen malli. Kuntouttavassa opetuksessa hyödynnetään hyvinvointialueiden palveluita, työpapajatoiminnan sisältöjä sekä muita koulutusmuotoja. Käytännössä koulutus ja tukitoimet yhdistetään nykyisiä malleja vahvemmin. Osana opintoja panostetaan yhteisölliseen oppimiseen.

Pidetään myös huoli siitä, että opiskelijahuollon palvelut ovat aidosti saatavilla oppilaitoksissa ja lähempänä opiskelijoita. Sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistus on osaltaan johtanut oppilaitoksessa tarjottavien opiskelijahuollon palveluiden heikentymiseen. Kehitetään paikallisesti hyviä yhteistyömalleja ja jaetaan ne valtakunnallisesti yhteiseen käyttöön.

4. Otetaan käyttöön valtakunnallinen taitotakuu

Varmistetaan opintojen aikana riittävä opetus ja ohjaus. Valmistumisen jälkeen varmistutaan, että opiskelija on saavuttanut työelämässä ja jatko-opinnoissa tarvittavat taidot. Opiskelijoiden osaamisen ja ammattitaidon kehittymistä opiskelun aikana seurataan aiempaa tarkemmin ja opiskelijalle tarjotaan enemmän yhteisöllistä tukea. Mikäli taidoissa havaitaan valmistumisen jälkeenkin puutteita, opiskelijalla on oikeus palata maksuttomasti hankkimaan tarvittavat taidot. Oppilaitoksille luodaan kannusteet ja velvoitteet toteuttaa taitotakuu.

5. Vahvistetaan yhteisten tutkinnon osien laaja-alaisuutta ja tietopohjaa

Ammatillista koulutusta on viime vuosina kehitetty työelämälähtöisempään suuntaan yleissivistyksen ja yksittäisiä teknisiä suoritteita syvempien taitojen kustannuksella. Tämä on ongelmallista, koska pääsy yleisiin tietoihin ja taitoihin on välttämätöntä aktiivisen yhteiskunnassa toimimisen kannalta. Se myös heikentää oppivelvollisten koulutuksellista tasa-arvoa.

SDP ehdottaa, että yhteiset tutkinnon osat uudistetaan yleissivistävämmäksi kokonaisuudeksi, jonka puitteissa sisältöjä ja opetusta kehitetään vastaamaan opiskelijoiden tarpeita työelämässä ja jatko-opinnoissa. Näin yhteiset tutkinnon osat tuottaisivat opiskelijalle nykyistä paremmin pääsyn yhteiskunnassa toimimisen, kriittisen ajattelun ja jatko-opintojen kannalta tärkeisiin tietoihin ja taitoihin. Myös aikuiset, joilla ei ole toisen asteen tutkintoa, suorittavat jatkossakin nämä opinnot.

Ammatillinen perustutkinnon laajuus on 180 osaamispistettä. Ehdotamme, että opiskelija voi halutessaan jäädä opiskelemaan tutkinnon "päälle" yhteisiä tutkinnon osia eli "yleissivistäviä" opintoja. Myös kaksoistutkintoja tulee kehittää. Tavoitteena on tietoa ja teoriaa sujuvasti toisiinsa yhdistelevä oman alan käytännön ammattilainen, joka pystyy myös päivittämään tietoaan sekä osallistumaan yhteiseen päätöksentekoon.